

ИЗВЕШТАЈ

о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности у процесу израде Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Програма прилагођавања на измењене климатске услове са Акционим планом

Текст Нацрта Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Програма прилагођавања на измењене климатске услове са Акционим планом на животну средину је у току септембра месеца 2023. године објављен на интернет страници Министарства заштите животне средине. Стога су сва заинтересована лица и организације имале прилику да примедбе, предлоге, сугестије и коментаре доставе, како електронским, тако и путем поште у периоду од 14. септембра до 13. октобра 2023. године. Јавно представљање Извештаја о стратешкој процени утицаја организовано је уједно са представљањем Предлога програма, у виду презентације и консултација, дана 20. септембра 2023. године, у хибридном формату, у Привредној комори Србије, у Београду.

Као резултат спроведених јавних консултација, Министарству заштите животне средине достављени су коментари, примедбе и сугестије на Нацрт Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину предметног Програма. Током јавне расправе, до 13. октобра, пристигле су коментари, мишљења, примедбе, предлози и сугестије од стране:

- Министарства државне управе и локалне самоуправе;
- Министарства просвете;
- Министарства здравља;
- Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде - Управе за шуме;
- Покрајинског завода за заштиту природе, Нови Сад;
- Републичког геодетског завода Србије;
- Републичког хидрометеоролошког завода Србије;
- Републичког завода за статистику Србије;
- Регулаторног института за обновљиву енергију и животну средину (РЕРИ);
- Зелене листе Србије;
- Друштва младих истраживача Бор;
- Гордане Грујић.

Напомињемо да примедбе, предлози и сугестије које су достављене након 13. октобра, нису узете у разматрање. После завршетка јавне расправе, размотрене су све пристигле примедбе, предлози и сугестије. Укупно је пристигло 58 коментара на документ Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину. Од примљених 58 коментара на Нацрт Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину предметног Програма, усвојено или делимично усвојено је 35, а одбојено је 23 коментара. Већина предлога, коментар и сугестија је било конструктивно и конкретно у смислу побољшања квалитета текста самог документа. У наставку се налази Табела са свим пристиглим примедбама и образложењима на иста.

УЧЕСНИК У ЈАВНОЈ РАСПРАВИ:
Покрајински завод за заштиту природе, Нови Сад

Редни број	КОМЕНТАР	ОДГОВОР МИНИСТАРСТВА
1.	У поглављу 1.2.2. „Стање квалитета водних ресурса“, квантитативни подаци о водним ресурсима су приказани свега у уводном делу поглавља у виду кратког текста и слике 1.17. Тема би захтевала детаљнију разраду овог аспекта, како у погледу подземних тако и о надземних вода.	Делимично се усваја коментар, биће извршена исправка у документу.
2.	У поглављу 1.2.4 „Стање природе и биодиверзитета“, тренд бројности популација одабраних врста птица је дефинисан као индикатор. Неке од одабраних врста птица у Србији не могу се сматрати поузданим индикатором, јер на бројне врсте делују и промене станишних услова узроковане нестанком традиционалног коришћења пољопривредних површина што се драстично мења током последњих деценија, делом због депопулација одређених подручја, делом због развојних трендова у пољопривреди. Анализу постоће базе података би требало усмерити на врсте везаних за станишне типове који су највише изложени климатским променама, а мање су под утицајем промена структуре предела узрокованих економским и другим факторима.	Делимично се усваја коментар, биће извршена исправка у документу.
3.	У поглављу 2.3 „Избор индикатора“, односно у табели 2.3 „Избор општих и специфичних циљева СПУ и избор релевантних индикатора“, постојеће	Усваја се коментар, биће извршена исправка у документу.

	<p>индикаторе потребно је допунити:</p> <p>Под тачком 3. „Очување и одрживо коришћење пољопривредног земљишта“, индикатор под бр. 3. „Укупна површина земљишта брањена од поплава“, би био сврсисходнији уколико би гласио „Укупна површина обрађеног земљишта брањена од поплава“.</p> <p>Наиме, у долинама река са ширим инундационим подручјем, попут Дунава, Саве, Тисе, Тамиша, Мораве, Нере и др., постоје значајне површине пољопривредних земљишта под травном вегетацијом (кат. култура пашњак и ливада), које су притом и типови станишта приоритетни за заштиту. Имајући у виду спуштање нивоа подземних вода, као и повећање учесталости периода суше и маловодних периода на рекама, са упоредим повећањем потенцијалне евапотранспирације услед повећања температуре, свако исушивање или одводњавање ових пољопривредних земљишта довело би до смањења продукције биомасе услед дефицита влаге у земљишту. Допунску влагу ова станишта природним путем добијају сезонским плављењем. Штавише, с обзиром да је евапотраспирација ендотерман процес, који за резултат има смањење температуре земљишта заједно са ваздухом изнад њега, ефекат одбране таквог земљишта од поплава био би негативан, у виду повећања загревања земљишта и температурних екстрема.</p>	
4.	<p>Под тачком 4 „Очување и одрживо коришћење шума и шумског земљишта“, индикатор под бр. 4</p>	<p>Усваја се коментар, биће извршена исправка у документу.</p>

	<p>„Број пошумљених хектара са мање осетљивим генотиповима на очекивану промену климатских услова у државним шумама и државним парцелама погодним за пошумљавање“, треба усагласити са индикаторима за биодиверзитет, тако да гласи „Број пошумљених хектара са мање осетљивим генотиповима неинвазивних врста, на очекивану промену климатских услова у државним шумама и државним парцелама погодним за пошумљавање“;</p>	
5.	<p>Под тачком 9. „Јачање отпорности биодиверзитета (екосистема, станишта и осетљивих врста) на измењене климатске услове“, међу постојеће индикаторе треба додати: „укупна површину заштићених подручја и површину еколошке мреже“. Ово је лако мерљива вредност која показује тренд и потврђује политику очувања природе у Републици Србији.</p>	Усваја се коментар, биће извршена исправка у документу.
6.	<p>У поглављу 3.3. „Начин на који су при процени утицаја Програма узети у обзир чиниоци животне средине и карактеристике утицаја“, поднаслов „Резиме значајних утицаја Програма“, у набројаним високо-значајним утицајима мера прилагођавања, а у циљу усклађивања мера прилагођавања планираних за области биодиверзитет и шумарство, треба извршити измену текста: „Значајно већи простори и предели пошумљени врстама отпорнијим на климатске промене“, тако да гласи „Значајно већи простори и предели пошумљени неинвазивним врстама, њиховим отпорним</p>	Усваја се коментар, биће извршена исправка у документу.

	генотиповима и мешовитим шумама свеукупно отпорнијим на климатске промене.“	
7.	Исту измену и допуну је потребно извршити у поглављу 3.6. „Опис мера за предупредњење и смањење негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину“, под „Мере за шуме и шумско земљиште.“	Усваја се коментар, биће извршена исправка у документу.
<u>УЧЕСНИК У ЈАВНОЈ РАСПРАВИ:</u> Гордана Грујић		
Редни број	КОМЕНТАР	ОДГОВОР МИНИСТАРСТВА
8.	Предложена Стратешка процена утицаја Програма прилагођавања на измењене климатске услове са кационим планом на животну средину НИЈЕ НИ ТРЕБАЛО ДА СЕ РАДИ јер је чл 2 Закон о стартешкој процени утицаја прописао да за овакве Програме НЕ РАДИ Стартешка процена утицаја. У прилог томе говори да се прописане мере углавном односе на будуће „папирнате“ пројекте који се односе на процене, методологију, учешће јавности, студије итд а готово нити једна да се односи на конкретне мере адаптације на животну средину. Овај програм по дефиницији би требало у доброј мери да буде везан за отклањање поселдица од елементарних непогода, што последице климатских промена и доносе као што су поплаве, суше, олује итд. Извештај ове Стартешке процене утицаја на жив средину указује да нема наведени Програм нема никаквог утицаја негативног на животну средину што се и	Коментар се не усваја, надлежни орган - Министарство заштите животне средине је већ донело “Одлуку о изради Стратешке процене утицаја Програма прилагођавања на измењене климатске услове са Акционим планом на животну средину” (“Службени гласник РС”, број 69 од 24. јуна 2022. године).

	могло очекивати обзиром да се ради само о будућим папирнатим пројектима.	
9.	Министарство није објавило колика су уговорена средства намењена изради Стратешке процене утицаја на животну средину па тако није испоштован чл 13 Уговора из Париза.	Коментар се не усваја. С обзиром да је Програм израђен тако да омогући извештавање о његовој реализацији у складу са захтевима члана 13. Споразума из Париза и пратећим одлукама, као и Закону о планском систему и Закону о климатским променама, а сам Нацрт Извештаја о стратешкој процени утицаја предметног Програма на животну средину у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину, коментар који се тиче уговорена средства намењена изради Стратешке процене утицаја на животну средину није довољно прецизиран.

УЧЕСНИК У ЈАВНОЈ РАСПРАВИ:

Зелена листа Србије и Друштво младих истраживача Бор

Редни број	КОМЕНТАР	ОДГОВОР МИНИСТАРСТВА
10.	У делу 1.3. Разматрање питања и проблема заштите животне средине у областима Програма прилагођавања на измењене климатске услове са АП и разлози за изостављање појединих питања из процедуре СПУ, у последњем пасусу који се односи управо на изостављање појединих питања из области заштите животне средине која нису била меродавна за разматрање, <u>потребно је осврнути се на то зашто питање управљања отпадом није разматрано.</u>	Коментар се не усваја. Управљање отпадом спада у домен ублажавања климатских промена, а „боље управљање отпадом“ спада у мере ублажавања те због тога управљање отпадом није ни разматрано у Програму прилагођавања на измењене климатске услове, нити узето као област стратешке процене утицаја у предметном Извештају.
11.	Предложени Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину треба изменити и допунити са прихваћеним предлозима у коначном предлогу Плана. Такође су потребне допуне и измене у складу са конкретним примедбама датим у табели 2. овог документа.	Усваја се коментар, биће извршена исправка у документу.

	<p>Најважније је да Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину буде сачињен у складу са Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (Сл. гласник РС бр. 135/2004 и 88/2010) и Правилника о садржини студије о процени утицаја на животну средину (Сл. гласник РС бр. 69/2005), посебно са члановима 15,16 и 17 Закона и члановима 7 и 9 Правилника. Студију треба ускладити са Законом и Правилником, детаљно допунити и поново ставити на јавни увид.</p>	
12.	<p>Поглавље: 1.1.4. Однос са другим документима и анализа институционалног оквира, Анализа институционалног оквира, стр. 20 – 21 допунити свим носиоцима активности из предлога Програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Министарство за јавну управу, ● Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - Управа за пољопривредно земљиште, ● Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - Управа за шуме, ● Комора инжењера шумарства, ● Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства - Управа за воде, ● Завод за заштиту природе Србије, ● Покрајински завод за заштиту природе, ● Министарство финансија, ● Министарство унутрашњих послова, ● Министарство рударства и енергетике, ● Министарство здравља, ● Министарство за рад, борачка и социјална 	<p>Усваја се коментар, биће извршена исправка у документу.</p>

	<p>питања – Управа за безбедност на раду,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, ● Стална конференција градова и општина, ● ЈП Пuteви Србије, ● ЈП Србија воде, ● ЈП Србија шуме, ● ЈП ЕПС , ● Јединице локалне самоуправе и локална јавна предузећа, ● Привредне организације, ● Организације цивилног друштва. 	
13.	<p>Поглавље: 1.1.4. Однос са другим документима и анализа институционалног оквира, Праћење имплементације Програма, стр. 21. допунити: Формирати мониторинг тим за праћење реализације Програма који би био састављен од свих заинтересованих страна: министарстава, јавних предузећа, научних и здравствених институција, привреде, једница локалне самоуправе (СКГО) и организација цивилног друштва.</p>	<p>Коментар се не усваја. Праћење реализације Програма ће се спроводити у складу са Законом о планском систему и пратећим подзаконским актима и Законом о климатским променама са пратећим подзаконским актима.</p>
14.	<p>Поглавље 1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, 1.2.1 Квалитет амбијенталног ваздуха потребно је допунити анализом утицаја климатских промена и временских услова на квалитет ваздуха.</p>	<p>Коментар се не усваја. Програм прилагођавања бави се искључиво проблемима насталих услед утицаја климатских промена. Програм препознаје да су климатске промене амплификатори постојећих проблема са загађењем и деградацијом, али не може се бавити решавањем проблема чији нису узрок.</p>
15.	<p>Поглавље 1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, 1.2.2 Стање квалитета водних ресурса потребно је допунити анализама квалитета површинских вода у време</p>	<p>Коментар се не усваја. Предлози нису предмет Програма прилагођавања на измењене климатске услове. Програм препознаје растућу рањивост водних ресурса услед климатских промена, односно климатске промене могу бити амплификатор</p>

	суше и ниског водостаја као и утицај на квалитет животне средине услед наноса који настаје у време поплава.	постојећег проблема са водоснабдевањем. Из тог разлога Програм наглашава хоризинтално интегрисање климатских промена. У Програму нису садржане поменуте анализе, научно засноване.
16.	Поглавље 1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, 1.2.3 Квалитет земљишта допунити анализом утицаја климатских промена на квалитет и загађење земљишта у рударским областима.	Коментар се не усваја. Предлози нису предмет Програма прилагођавања на измењене климатске услове. Програм препознје растућу рањивост земљишта услед климатских промена, односно климатске промене могу бити амплификатор постојећег проблема загађења земљишта. Из тог разлога Програм наглашава хоризинтално интегрисање климатских промена. У Програму нису садржане поменуте анализе, научно засноване.
17.	Поглавље 1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, 1.2.4 Стање природе и биодиверзитета допунити трендом популација васкуларног биља, инсеката и промена ареала остаљивих екосистема, као и промена рефугија и заштићених врста биљака и животиња.	Коментар се не усваја. У Извештај су уврштени релевантни подаци о биодиверзитету који су били на располагању обрађивачима и које су обрађивачи одабрали. Предложене врсте које заинтересована страна сматра да је потребно убацити у документ Извештаја нису јавно доступне, те из тог разлога нису ни убачене и након ревизије. <u>Образложење:</u> Када је реч о траженим подацима о трендовима и променама, упркос великим напорима стручњака у области истраживања биодиверзитета, у Србији, као и у много развијенијим земљама они једноставно не постоје за нашу земљу, као и у много развијенијим земљама Европе. Трендове популација васкуларних биљака, чији се број таксона у Србији процењује на око 4.000, немогуће је пратити на нивоу земље, већ само у оквиру мањих подручја и за мали број врста. Такође, популациона истраживања васкуларних биљака су много мање заступљена у нашој земљи, у поређењу са флористичким и фитоценолошким, а која нам пружају информације о броју заступљених врста на одређеном подручју, односно о заступљености и карактеристикама биљних

заједница одређеног подручја, а не о популационим атрибутима појединих врста. Чак и у случају појединих популационих истраживања васкуларних биљака, предмет истраживања обично представља једна или мали број одабраних врста на релативно малом подручју, тако да је немогуће извући било какав закључак о трендовима њихових популација у дужем временском периоду, нити на нивоу Србије.

Као и у случају васкуларних биљака, инсекти су такође веома комплексна група организама, а број врста инсеката који живе у Србији ни данас није поуздано утврђен. Многи инсекти су веома малих димензија и воде скривит начин живота. Такође, њихова детерминација је веома захтевна, а у односу на њихово богатство у Србији постоји релативно мали број експерата. Поред тога, популације многих инсеката су веома динамичне, како на сезонском нивоу, тако и на вишегодишњем, што такође представља потешкоћу у њиховом истраживању. Изузетак од овога су дневни лептири.

У Србији је у току картирање станишта у циљу успостављања националне еколошке мреже Европске уније НАТУРА 2000. Ниједан тип станишта није покривен у потпуности на територији целе земље.

Према томе, тренутно се не може говорити ни о површинама које поједини типови екосистема заузимају на територији Србије (изузев најгрубље поделе на шумска или травна станишта), а камоли о њиховим трендовима и променама. Самим тим, не постоје ни подаци о заступљености и трендовима оних екосистема који појединим врстама служе као рефугијуми.

За истраживање и мониторинг бројних група организама неопходна су знатна финансијска средства, специјализована опрема, као и људски ресурси, пре свега у виду стручњака који добро познају одређену групу биљака или животиња. Према

		томе, доступност података о популационим трендовима одређених група организама у нашој земљи у будућности ће зависити управо од наведених фактора.
18.	<p>Поглавље 1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, 1.2.13. Подизање капацитета и информисање допунити:</p> <ul style="list-style-type: none"> • детаљном анализом капацитета локалних заједница (организациона, кадровска, стручна оспособљеност, материјална средства) за реализацију Програма и примену мера прилагођавања у локалним заједницама. • улогом организација цивилног друштва и њихових капацитета за информисање, едукацију, јавности и укључивању у процесе доношење одлука и мониторинг примене усвојених докуманата на националном и локалном нивоу у складу са Архуском конвенцијом. 	Коментар се делимично усваја, биће извршена исправка у документу.
19.	У делу 1.2.13. Подизање капацитета и информисање, на крају другог пасуса реченицу „готово да не постоји невладина организација која се бави искључиво овом облашћу“, заменити реченицом: “релативно мали број ОЦД бави се климатским променама и то више у контексту бављења појединим угроженим секторима који су у непосредној вези са климатским променама.”	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
20.	Поглавље 1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине, 1.2.14. Демографске карактеристике: потпуно прерадити цело поглавље. Треба дати демографске карактеристике Републике Србије а не само великих градова.	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.

21.	<p>Поглавље 2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА, 2.2. Специфични циљеви стратешке процене животне средине, ред Урбанизам, изменити: Просторно и урбанистичко планирање.</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.</p>
22.	<p>Поглавље 2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА, 2.2. Специфични циљеви стратешке процене животне средине, ред Урбанизам који је измењен у Урбанистичко и просторно планирање, у колони: Општи циљеви СПУ, додати: У општи циљ просторних планова уврстити: “ОЕЦ08а: Просторно планирање и пројектовање на националном и локалном нивоу мора бити засновано на измењене климатске услове.”</p>	<p>Коментар се делимично усваја, биће извршена исправка у документу.</p>
23.	<p>Поглавље 2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА, 2.2. Специфични циљеви стратешке процене животне средине, Табела 2.2: Преглед специфичних циљева СПУ, Ред: Унапређење капацитета кључних институција, партнера и заинтересованих страна за прилагођавање на измењене климатске услове допунити новим специфичним циљевима:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Јачање капацитета локалних заједница, ● Јачање капацитета организација цивилног друштва. 	<p>Коментар се делимично усваја, биће извршена исправка у документу.</p>

24.	<p>Поглавље 2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА, 2.2. Специфични циљеви стратешке процене животне средине, Табела 2.2: Преглед специфичних циљева СПУ, измењени ред у: Просторно и урбанистичко планирање и пројектовање на националном и локланом новоу у свим релевантним секторима засновано на измењеним климатским условима, допунити новим специфичним циљевима:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Измене и допуне закона о просторном и урбанистичком планирању, заштити животне средине, водопривреди, шумарству, пољопривреди, енергетици, здравству и друго како би се нагласила потреба прилагођавања климатским променама. ● Повећање отпорности руралних средина на измењене климатске услове, ● Рекултивација и ремедијација деградираних простора површинских копова, одлагалишта рударског одпада, пепела и флотацијске јаловине у циљу формирања понора угљеника, ● Донети одлуку о забрани изградње деривационих мини хидроелектрана, соларних и ветроелектрана на заштићеним просторима, прострима еко-мреже и ИУЦН простора. 	Коментар се делимично усваја, биће извршена исправка у документу.
25.	<p>Поглавље 2. 2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА, 2.2. Специфични циљеви стратешке процене животне средине, Табела 2.3:</p>	Коментар се усваја, извршена је исправка у документу. У табели 2.3. су додати индикатори за додатне специфичне циљеве.

	Избор општих и специфичних циљева СПУ и избор релевантних индикатора допунити изабраним индикаторима за општи и специфичне циљеве.'	
26.	У поглављу 3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 3.1. Приказ процењених утицаја варијантних решења Програма, повољних са становишта заштите животне средине није обављена квантитативна и квалитативна анализа већ су само дата субјективна оцена аутора, односно није поступљено по члану 15. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (Сл. гласник РС бр. 135/2004 и 88/2010) и Правиника о садржини студије о процени утицаја на животну средину (Сл. гласник РС бр. 69/2005).	Коментар се не усваја, урађена је квалитативна процена утицаја на основу 3 типа утицаја. У поглављу 3.3. дат је детаљан приказ начина на који су при процени утицаја Програма узети у обзир чиниоци животне средине и карактеристике утицаја
27.	У делу 3.6. Опис мера за предупређење и смањење негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину, Мере за подизање капацитета и информисање на стр. 88 Извештаја, у алинеји два додати после речи „секторских“ и „и локалних“ тако да алинеја гласи „Доношење секторских и локалних програма и планова мера за адаптацију на климатске промене....“	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
<u>УЧЕСНИК У ЈАВНОЈ РАСПРАВИ:</u> Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде - Управа за шуме		
Редни број	КОМЕНТАР	ОДГОВОР МИНИСТАРСТВА
28.	Страна 62. поглавље 1.2.9 „Шумарство" реченицу: „Шуме са укупном запремином дрвне масе од око 363 милиона m ³ покривају 29,1%	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.

	<p>територије Републике Србије“ је потребно изменити тако да гласи: „Према подацима Прве националне инвентуре шуме покривају 29.1% територије земље, док прелиминарни резултати Друге националне инвентуре шума Републике Србије показују да шуме покривају 39,3% укупне површине Србије. Што се тиче власништва, прелиминарни подаци Друге националне инвентуре шума показују промену власничке структуре, и док према Првој националној инвентури према власништу доминирају државне шуме са 53% у поређењу са 47% приватних шума, ситуација је сада другачија и приватне шуме покривају површину од 57,5%, док су државне шуме заступљене са 42,5%.”</p>	
29.	<p>Страна 62. у реченици која гласи: „Током 2021. године у Републици Србији је пошумљено око 1.203 ha" потребно је изменити, јер према подацима Републичког завода за статистику укупна пошумљена површина износи 1203 ha;</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.</p>
30.	<p>Страна 62, у реченици која гласи: „Истовремено, засађено је и 990 ha плантажа и заштитних појасева“ навести извор податка за површину под заштитним појасевима, имајући у виду да се податак од 990 ha односи на подизање и негу плантажа и интензивних засада;</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.</p>
31.	<p>Страна 62. део који се односи на шумске пожаре дати су подаци за период 2003-2012. потребно је приказати новије податке имајући у виду њихову доступност. Такође, потребно је навести да површина захваћена пожаром у 2021. години од 572 хектара представља површину у државним</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.</p>

	шумама према подацима Републичког завода за статистику, док је укупна површина захваћена пожаром већа од приказане;	
32.	Страна 63. реченицу која гласи: „Ипак, најзначајнији индикатор шумарства као привредног сектора, а уједно и индикатор антропогеног притиска јесте сеча шума. У току 2021. године у шумама Републике Србије посечено је око 3.356.000 м3 дрвета, што је за 6% више у односу на 2020. годину." Потребно је допунити у смислу да се и поред повећања посечене дрвне запремине, користи свега око 37% текућег запреминског прираста;	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
33.	Страна 63. реченицу која гласи: „ЈП „Војводинашуме“ је због сушења шуме од 2000. године претрпео губитак од 50 милиона динара" обрисати или допунити подацима о штетам у ЈП „Србијашуме“, имајући у виду да ова два јавна предузећа газдују на око милион хектара шума и шумског земљишта, од чега на око 13% газдује ЈП „Војводинашуме“, а на око 87% ЈП „Србијашуме". Такође, потребно је дати новије податке о процењеној штети од шумских пожара, пошто су у тексту приказани подаци за период 2000-2009. година;	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
34.	Страна 73. индикатор: „Број пошумљених хектара са мање осетљивим генотиповима на очекивану промену климатских услова у државним шумама и државним парцелама погодним за пошумљавање“ допунити у смислу приватних шума, имајући у виду да прелиминарни подаци Друге националне	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.

	инвентуре показују да је проценат приватних шума већи у односу на државне.	
35.	Страна 89. Мере за шуме и шумско земљиште: Измена регулаторног оквира за планирање и газдовање шумама у погледу прилагођавања на измењене климатске услове потребно преформулисати у смислу измене законодавног оквира у области шумарства у погледу прилагођавања на измењене климатске услове. Измену је потребно извршити у целом тексту;	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
36.	Повећање површина под шумским врстама отпорним на измењене климатске услове предлажемо измену мере у смислу коришћења врста отпорнијих на измењене климатске услове;	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
37.	Заштита од деградације и промене намене шумског земљишта потребно је прецизније дефинисати меру, имајући у виду да није потпуно јасно како се врши заштита од промене намене шумског земљишта; Повећање надзора над илегалном сечом шума обрисати или преформулисати. Бесправне сече представљају вид илегалних активности у шумарству, те их је применом одређених мера потребно смањивати.	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
УЧЕСНИК У ЈАВНОЈ РАСПРАВИ:		
Удружење “Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину” (“РЕРИ”)		
Редни број	КОМЕНТАР	ОДГОВОР МИНИСТАРСТВА
38.	У потпоглављу 1.2. Извештаја о стратешкој процени утицаја на животну средину Предлога програма прилагођавања на измењене климатске услове са Акционим планом (“Извештај”) под	Коментар се не усваја. Обрађивач није преопознао потребу за изношењем прегледа постојећег стања јонизујућег зрачења у Извештају, узимајући у обзир да чланом 13 тачка 2 Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (“Службени

	<p>називом “Преглед постојећег стања и квалитета животне средине”, недостаје описан део, који је у вези са јонизујућим зрачењем (чл. 13. тачка 2. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину (“Закон”));</p>	<p>гласник Републике Србије” број: 135/2004 и 88/2010) то није прописано.</p>
<p>39.</p>	<p>У поглављу 1. Извештаја, под називом “Полазне основе стратешке процене”, израђивач Извештаја доставља законом прописана потпоглавља, под називом: 1) Преглед предмета, садржаја и циљева Програма и односа са другим документима; 2) Преглед постојећег стања и квалитета животне средине; 3) Разматрање питања и проблема заштите животне средине у областима Програма прилагођавања на измењене климатске услове са АП и разлози за изсостављање појединих питања из процедуре СПУ; 4) Приказ и оцена варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у Програму; 5) Претходне консултације са заинтересованим странама и организацијама.</p> <p>С тим у вези, у члану 13. тачка 3) Закона, прописано је да “полазне основе стратешке процене обухватају - карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају”.</p> <p>Имајући у виду наведено, Подносилац коментара указује да недостаје прецизно издвојено и дефинисано потпоглавље под називом “карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају”, па је Извештај у наведеном делу непотпун.</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.</p>

40.	<p>У потпоглављу 1.4. Извештаја, под називом “Приказ и оцена варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у Програму”, на неадекватан начин, Израђивач Извештаја само упућује заинтересовану јавност на Поглавље бр. 3. Извештаја, без било какве даље аргументације или додатних појашњења, у вези са наведеним (чл. 13. тачка 5. Закона);</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.</p>
41.	<p>У потпоглављу 3.1. Извештаја, под називом “Приказ процењених утицаја варијантних решења Програма, повољних са становишта заштите животне средине”, недостаје адекватан опис процењених утицаја варијантних решења Програма, као и аргументација која би била приказана, и то на упоредан начин. Израђивач Извештаја, само наводи да је “на недвосмислен начин” варијанта Б повољнија од варијанте А, без било какве аргументације или додатног описа чињеница, које су од значаја за доношење оваквог закључка.</p> <p>С тим у вези, овај део Извештаја на непотпун начин уређује предметну област (чл. 15. тачка 1.); Додатно, изостављање приказа варијантних решења у супротности је са чланом 12. став 2, тачка 7. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, а самим тим нису испуњени ни елементи стратешке процене прописани тачком 4. Прилога II Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину;</p>	<p>Коментар се не усваја. У тачки 3.2. Извештаја о СПУ, дато је поређење алтернативних решења и изношење разлога за избор најповољнијег решења.</p>
42.	<p>У поглављу 5. “Програм мониторинг животне средине током имплементације програма прилагођавања на измењене климатске услове”,</p>	<p>Коментар се не усваја. Неочекивани негативни утицаји нису меродавни за Програм прилагођавања на измењене климатске услове. Ово поглавље је сврсисходно у неким СПУ и у њему се</p>

	<p>недостају читава два потпоглавља, предвиђена чланом 17. тачка 4) и тачка 5), које су у Закону предвиђене као: тачка 4) - поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја; тачка 5) - друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма.</p>	<p>најчешће прописује мониторинг при удесним/акцидентним ситуацијама, али у овом програму тога неће бити. С обзиром на специфичност, односно врсту и обим предметног Програма, нема потребе ни за приказивањем других елемената мониторинга.</p>
43.	<p>У потпоглављу бр. 1.2.2. Стање квалитета водних ресурса нису разматране тенденције издашности водоизворишта из којих се обезбеђује пијаћа вода, који потичу из површинских или подземних вода, а чија је угроженост значајна, нарочито услед суша, загађености земљишта, и појаве великих вода и бујица изазваних утицајем климатских промена. Подносилац указује на потребу анализирања издашности извора и бунара угрожених измењеним климатским условима;</p>	<p>Коментар се не усваја. У овом поглављу разматрани су утицаји климатских промена на стање површских вода, односно протока у рекама и на брзину обнављања подземних вода, искључиво под утицајем климатских промена, коришћењем резултата повезаних динамичких климатских-хидролошких модела. На овај начин установљени су главни индикатори утицаја климатских промена на водне ресурсе, а наведени и други могући утицаји, у случају постојања других фактора утицаја као што је прекомерна потрошња, загађење, итд. Даље анализе се препоручују у оквиру локалних стратешких докумената, као и у оквиру докумената који се баве управљањем водама. Такође је потребно процене ризика и адаптације срповести системски и то до локалног нивоа, као што је и образложено у Програму.</p>
44.	<p>У потпоглављу 1.2.7. Климатске карактеристике представљене су тенденције промена климатских карактеристика и параметара, са пројекцијама у будућем периоду и то: температура ваздуха, количине падавина, струјање ваздуха. У датом поглављу није анализиран један од основних климатских параметара, као што је инсолација, тј. трајање и учесталост сунчевог сјаја и интензитет сунчевог зрачења. Подносилац указује на потребу анализирања интензитета инсолације и тренда између претходног периода и будућности;</p>	<p>Коментар се не усваја. Инсолација је колична Сунчевог зрачења која доспе до јединице површине Земље у једини времена, у просеку она не варира значајно на временским размерама које се разматрају овим документом. Исто важи и за трајање Сунчевог сјаја (сијања) и интензитета Сунчевог зрачења. Учесталост Сунчевог зрачења као параметар/индекс не постоји, нити може бити дефинисан. Наведене величине нису основни климатски параметри већ указују на климатске чиниоце који одређују климатске услове на планети Земљи. Они могу бити модификовани великом променом састава атмосфере или облачности, али није могуће имати те ефекте на малим размерама и нису уочене на временским размерама које обухвата овај документ. Основни климатски</p>

		<p>параметри су температура, падавине, и друге величине (параметри или индекси) које се анализирају у зависности од потреба (на пример, погледати IPCC Извештаје процене и Специјалне извештаје, Националне извештаје према Оквирној конвенцији УН о промени климе, и др.) . Постоји обимна литература од глобалног до локалног нивоа која показује промене основних климатских параметара, у овом случају у периоду 20. и 21. века, односно периода који је релевантан за показивање постојање проблема климатских промена и за процене ризика, ради одређивања решења за растуће ризике. Процене промена климатских услова на основу основних параметара свакако у себи садрже утицај и промена у количини долазног Сунчевог зрачења, у случају да га има. Климатски модели су физичко-динамички модели. У климатском систему, промене у Сунчевом зрачењу се одражавају у климатским карактеристикама. Међутим, узимајући све у обзир, главни узрок климатских промена на временским размерама које разматра овај документ, јесте пораст нето емисија гасова са ефектом стаклене баште. У Програму су изенте релевантне референце и опис методологије, по коме је израђена анализа, која је у складу са методологијом IPCC.</p>
45.	<p>У табели 2.3 Избор општих и специфичних циљева СПУ и избор релевантних индикатора, представљени су посебни циљеви и индикатори, од којих је већина постављена као немерљива категорија, и без одређене циљне вредности и квантификације, те није могуће утврдити да ли је и у којој мери задати циљ остварен. Подносилац указује на потребу прецизирања поменутих индикатора у циљу њиховог сврсисходног и ефикасног мониторинга и примене.</p>	<p>Коментар се не усваја. У Извештају постоје јасно дефинисани индикатори на основу којих ће се пратити остваривање специфичних циљева.</p>

46.	<p>За општи циљ бр. 1, Унапређење капацитета кључних институција, партнера и заинтересованих страна за прилагођавање на измењене климатске услове, нејасно су постављени индикатори попут: 2. Зелени аспекти у документима јавних политика на свим нивоима и у свим секторима и 3. Зелени буџетски расходи на свим нивоима и у свим секторима; тј. није их могуће проверити како би се утврдило да ли је циљ остварен. Термини зелених аспекта и зелених буџетских расхода је потребно образложити и утврдити на који начин би позитивно утицали на прилагођавање измењених климатских промена, а у склопу јавних политика.</p>	<p>Коментар се делимично усваја.</p> <p>Индикатор “Зелени аспекти у документима јавних политика на свим нивоима и у свим секторима” ће бити исправљен у складу са исправком извршеном у самом Програму и гласиће: “Процент усвојених докумената јавних политика у секторима обухваћеним Програмом који су препознали утицаје климатских промена, односно укључили мере прилагођавања на измењене климатске услове ”</p> <p>Индикатор “Зелени буџетски расходи на свим нивоима и у свим секторима” неће бити измењен јер је тако и дефинисано у Посебном циљу 4. Програма.</p>
47.	<p>Међу дефинисаним циљевима који се тичу водних ресурса, није разматрано очување и ублажавање утицаја климатских промена на подземне и површинске воде које се користе као извор пијаће воде, а који је један од водећих проблема који настају изменом климатских услова (недостатак воде/влаге, описани у табели број 1.4.).</p>	<p>Коментар се не усваја. Као општи циљ 2 дефинисано је “Очување статуса површинских и подземних вода угрожених у измењеним климатским условима” те је недвосмислено да је разматрано очување подземних и површинских вода.</p>
48.	<p>Међу специфичним циљевима и индикаторима који третирају пољопривредно и шумско земљиште, није разматрано ублажавање и санација постојећих клизишта, бујица, плавних и сушних подручја која угрожавају како пољопривредно и шумско земљиште, тако и створене вредности.</p>	<p>Коментар се не усваја. Програм се искључиво бави прилагођавањем на измењене климатске услове, а не и наведеним проблемима који би постојали и без климатских промена.</p>
49.	<p>Међу циљевима у групи УРБАНИЗАМ, уврштен је специфичан циљ број 21: Унапређење</p>	<p>Коментар се не усваја. Ове базе података већ постоје за шумско и пољопривредно земљиште, стога остаје као што је претходно</p>

	<p>просторне базе података и мапирање локација са изнад просечним ризиком од потенцијалног настанка клизишта, подручја ексцесивне ерозије, плавним и сушним подручјима услед климатских промена праћен је индикатором Површина под ерозијом, плавним и сушним подручјима.</p> <p>Простор који је обухваћен за праћење површина под ерозијом, није ограничен само на грађевинско земљиште, тј. урбана подручја, већ предметне климатске опасности прете и по пољопривредно и шумско земљиште. Подносилац указује да је потребно овај индикатор прилагодити групама специфичних циљева број 3 (пољопривредно земљиште), 4 (шуме и шумско земљиште) и 8 (урбанизам).</p>	<p>дефинисано.</p>
50.	<p>Специфични циљ број 19. Унапређење политике прилагођавања просторног и урбанистичког планирања на измењене климатске услове, нема дефинисан одговарајући индикатор.</p> <p>Подносилац предлаже индикатор који би пратио израду планских и урбанистичких докумената на свим нивоима којим ће кроз правила уређења и грађења успоставити систем прилагођавања на измењене климатске промене (енергетска ефикасност, зелене површине на парцели, угроженост ерозијом, нагиб, дубина подземних етажа, ниво подземних вода, прибављање посебни услова од ималаца јавних овлашћења који могу имати значајну регулаторну улогу приликом изградње и допринети ублажавању последица елементарних непогода и климатских опасности).</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу. Биће додат нови индикатор: “Број усвојених планских докумената у којима се кроз правила уређења успоставља систем прилагођавања на измењене климатске услове.”</p>

51.	<p>У поглављу 3.4. Кумулативни и синергетски утицаји, на основу тематске повезаности посебних циљева и мера Извештаја, међу издвојеним кумулативним и синергијским утицајима, нема утицаја који би умањили штету од климатских промена, негативних последица климатских промена, измењених климатских услова, климатских опасности по пољопривредну производњу, шуме и шумско земљиште и водне ресурсе, као кључне природне ресурсе за безбедан живот и јавно здравље људи.</p>	<p>Коментар се не усваја. У складу са чланом 15 Закона о климатским променама, сви документи јавних политика у секторима најпогођенијим климатским променама, као и плански документи нижег хијерархијског нивоа неопходно је да се израђују узимајући у обзир циљеве дефинисане у Програму прилагођавања на измењене климатске услове, стога није очекивано да ће бити кумулативних или синергетских утицаја спровођења Програма.</p>
52.	<p>У поглављу број 3.6. Опис мера за предупређење и смањење негативних и увећање позитивних утицаја на животну средину, наведене су мере које су подељене на 9 сектора, које су прилично непрецизно и неадекватно дефинисане и представљају општа места.</p> <p>Мера: Израда регионалних и локалних мапа ризика природних непогода у вези са осмотреним и пројектованим климатским променама ради интеграције климатских промена у националне и локалне планове заштите становништва, материјалних добара, животне средине и природних ресурса.</p> <p>Зашто израдити регионалне и локалне мапе ризика и потом их интегрисати у националне планове? Неопходно је успоставити базу података на националном нивоу, на којој ће радити сви нивои и на основу тога наставити даљу интеграцију у планове заштите становништва, материјалних добара, животне средине и природних ресурса нижих</p>	<p>Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.</p>

	<p>хијерархијских новоа. Такође, нису утврђена средства и капацитети израде мапе и планова, те се поставља питање, да ли локалне самоуправе могу самостално израдити предметне мапе и планове.</p>	
53.	<p>Мера: Подизање јавне свести о климатским променама. Ова мера је написана у форми циља. Предложена мера представља опште место и потребно је прецизирати начин на који би се остварио жељени ниво подизања јавне свести, и како применити у борби ублажавања, прилагођавања или смањивања климатских промена.</p>	<p>Коментар се не усваја. Мера је јасно формулисана у складу са дефинисаним специфичним циљевима СЦ1, СЦ2 и СЦ3, као и у складу са дефинисаним припадајућим индикаторима. Такође, Програм је фокусиран искључиво на прилагођавање-адаптацију на измењене климатске услове, а не на ублажавање-смањење.</p>
54.	<p>Мере: - Унапређење постојећих система праћења, проучавања и прогнозирања климатских промена кроз формирање јединица за праћење на нивоима ЈЛС. - Подизање капацитета државних служби и институција на националном и локалном нивоу у области прилагођавања на измењене климатске услове Мере се искључиво везују за локални ниво, тј. јединица локалних самоуправа, која често немају довољно капацитета, средстава и стручног кадра за организовање оваквих служби. Такође, климатски услови, ризици и опасности се не могу ограничавати на границе административних јединица, те је потребно сагледати ниво за који се доноси предметни Програм прилагођавања на</p>	<p>Коментар се делимично усваја. Мера “Унапређење постојећих система праћења, проучавања и прогнозирања климатских промена кроз формирање јединица за праћење на нивоима ЈЛС.” ће бити избачена из документа. Мера “Подизање капацитета државних служби и институција на националном и локалном нивоу у области прилагођавања на измењене климатске услове” ће бити измењена и гласиће: “Подизање капацитета државних служби и институција на националном нивоу у области прилагођавања на измењене климатске услове”.</p>

	измењене климатске промене са акционим планом тј. на територијални ниво Републике Србије.	
55.	Мере које су предложене за остварење циљева који третирају водне ресурсе, пољопривредно земљиште, шуме и шумско земљиште, не посматрају се као јединствен нексус систем (клима-вода-земљиште), већ парцијално те овај систем није адекватно примењен приликом дефинисања мера. Међу поменути групама мера нису прецизиране исте које би спречиле или ублажиле процесе ерозије попут бујица, клизишта и др.	Коментар се не усваја. Програм је фокусиран искључиво на адаптацију на измењене климатске услове, а не на спречавање и ублажавање.
56.	Мера: Измена регулаторног оквира у области планирања и изградње имплементацијом концепта зелене урбане инфраструктуре (паркови, зелени зидови/кровови и сл.). Задата мера указује на тенденцију повећања површина под зеленилом, побољшања енергетске ефикасности објеката и других поменутих концепата у планским документима који могу допринети прилагођавању на измењене климатске промене. Подносилац указује да је потребно одредити инспекцијски надзор који би контролисао параметре који доприносе повећању зелених површина и енергетској ефикасности у току уређења и грађења, тј. свих параметара који доприносе прилагођавању на измењене климатске услове	Коментар се не усваја. Одређивање инспекцијског надзора који би контролисао параметре који доприносе повећању зелених површина и енергетској ефикасности у току уређења и грађења, није могуће дефинисати у овом тренутку јер је претходно потребно дефинисати концепт зелене урбане инфраструктуре у регулаторном оквиру.

57.	<p>- Мера: Извршити процену рањивости и ризика за путну инфраструктуру услед утицаја климатских промена</p> <p>Међу мерама које би ублажиле утицај и прилагођавање сектора саобраћаја на измењене климатске услове на путну инфраструктуру, потребно је избегавати земљиште угрожено ерозијом приликом планирања и пројектовања нове путне инфраструктуре упркос развијеној модерној грађевинској индустрији.</p>	Коментар се усваја, биће извршена исправка у документу.
58.	<p>Мера: Спровођење преузетих међународних обавеза у документима попут конвенција, споразума и уговора који се односе на заштиту биодиверзитета.</p> <p>Израђивач Извештаја не наглашава који су то документи из којих проистичу међународне обавезе које је потребно испунити и на који начин их је потребно спровести у области заштите биодиверзитета.</p>	Коментар се не усваја. Сматрамо да нема потребе набрајати сва документа попут конвенција, споразума и уговора који се односе на заштиту биодиверзитета у самој мери, јер су иста наведена у поглављу 1.1.4. Однос са другим документима и анализа институционалног оквира овог Извештаја.